

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΣΕ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Διδάσκων: Δρ. Δημήτρης Παπανικολάου &
Επικουρικό Διδακτικό Προσωπικό: Φωτεινή Κορρέ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία παρατίθεται ένα σύντομο κείμενο τοποθέτησης πάνω στα αναγνώσματα του Mitchell, William J.(William John).1989. The Logic of Architecture: Design, Computation, and Cognition. Book , Whole. Cambridge, Mass και των Knight, Terry, and George Stiny.2001. “Classical and Non-Classical Computation.” Arq: Architectural Research Quarterly; Arq 5(4): 355-72

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΜΠΟΝΑΤΣΑΚΗ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

Το ανάγνωσμα “The Logic of Architecture” αναδεικνύει την έννοια της γραμματικής στο σχεδιασμό και κυρίως στην Αρχιτεκτονική. Μπορεί οι γραμματικοί συνδυασμοί να πρέπει από τη μια να πληρούν κάποια κριτήρια, ώστε να είναι αποδεκτοί, από την άλλη όμως, ο συγγραφέας δεν κάνει λόγο μόνο για μια αυστηρή και σταθερή ακολουθία κανόνων. Αντίθετα, φαίνεται να εστιάζει περισσότερο σε ένα δυναμικό σύστημα σκέψης που βοηθά τον εκάστοτε σχεδιαστή/ επαγγελματία να κατανοήσει και να οργανώσει το χώρο.

Οι γραμματικές μορφές λειτουργούν ως εργαλεία κατανόησης και δημιουργίας στην Αρχιτεκτονική, ενώ συγχρόνως βοηθούν την ανάπτυξη νέων μορφών. Οι κανόνες που χρησιμοποιούνται συχνά διαχωρίζονται είτε από το γενικό προς το ειδικό είτε από το επιμέρους προς το σύνολο, προσφέροντας μια σχετική ευελιξία στον τρόπο σκέψης και στην επίλυση διαφόρων καταστάσεων.

Σημαντικός, ωστόσο, προβληματισμός που αναδύεται είναι η σχέση ανάμεσα στα καινοτόμα τεχνολογικά μέσα και τον άνθρωπο: Μπορεί ένα μηχάνημα να παράγει καλό και σωστό σχεδιασμό; Ή τελικά ο ρόλος του ανθρώπου παραμένει απαραίτητος, ακριβώς επειδή ο σχεδιασμός δε σχετίζεται μόνο με τη λειτουργικότητα, αλλά και με τη μνήμη, τον πολιτισμό και την αισθητική; Αν αποδεχτούμε ότι οι γραμματικοί κανόνες λειτουργούν βοηθητικά, ποιος πραγματικά σχεδιάζει; Ο άνθρωπος ή το σύστημα κανόνων που στη δεύτερη περίπτωση ίσως λειτουργεί περιοριστικά ως προς την ανθρώπινη δημιουργία;

Οι σκέψεις και οι ιδέες όλων των ανωτέρω θεωρήσεων βρίσκουν με έναν τρόπο εφαρμογή στην καθημερινή μας ζωή. Για παράδειγμα, για το σχεδιασμό της εσωτερικής διαρρύθμισης μιας κατοικίας, πολλές φορές ακολουθούνται άτυπες γραμματικές, όπως ότι τα δωμάτια πρέπει να προσφέρουν ησυχία ή ότι το καθιστικό πρέπει πιθανά να βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από την τραπεζαρία. Άλλο παράδειγμα, προέρχεται από τον τομέα της πολεοδομίας, όπου η διάταξη των δρόμων, του κέντρου, των πλατειών και των κτιρίων ακολουθεί είτε προκαθορισμένους κανόνες είτε κάπως πιο εμπειρικούς.

Η σημασία όλων των ανωτέρω στην Αρχιτεκτονική είναι θεμελιώδης. Μέσα από τις γραμματικές μπορούν να ανακαλυφθούν νέες μορφές, όπου θα δημιουργείται καλύτερη συνοχή, νόημα και λειτουργικότητα. Οι γραμματικές έχουν στόχο να οργανώσουν, να καθοδηγήσουν και να εμπλουτίσουν.

Σε έναν κόσμο, όπου τα προγράμματα και τα υπολογιστικά συστήματα εισέρχονται όλο και περισσότερο στο σχεδιασμό και στη ζωή μας γενικότερα, η βαθύτερη κατανόησή τους κρίνεται απαραίτητη. Διότι τελικά, Αρχιτεκτονική δεν είναι μόνο το πώς σχεδιάζουμε και χτίζουμε, αλλά και το πώς πλάθουμε κατάλληλους χώρους για τον άνθρωπο, το πώς σκεφτόμαστε, ερμηνεύουμε και αντιλαμβανόμαστε τον εκάστοτε χώρο.

Στον αντίποδα ωστόσο όλων αυτών, υπάρχουν συχνά ενδοιασμοί και αναπάντητα για την ώρα ερωτήματα. Μερικά από αυτά είναι: είναι εφικτό η Αρχιτεκτονική να αναλυθεί με ένα τόσο μηχανιστικό τρόπο; Το κείμενο παρουσιάζει μια αρκετά μαθηματική και αναλυτική προσέγγιση

στο σχεδιασμό, η οποία ίσως να μην αντικατοπτρίζει πλήρως τη συναισθηματική, κοινωνική και πολιτισμική διάσταση της Αρχιτεκτονικής. Μπορούν τα σχήματα και οι κανόνες να περιγράψουν τις ανάγκες μιας περιοχής και των ανθρώπων που την κατοικούν; Πού τελειώνει η τυπολογία και πού αρχίζει η καινοτομία;

Όλα τα ανωτέρω ερωτήματα είναι μόνο ένα μικρό δείγμα από τα ποικίλα ερωτήματα που μπορεί κανείς να παραθέσει. Σίγουρα στο πέρασμα του χρόνου και με τις ταχύρρυθμες εξελίξεις στον τεχνολογικό τομέα θα ανακύψουν νέα ερωτήματα.

Σε αντιστοιχία με όλα τα παραπάνω, θα εξεταστεί συγχρόνως και το ανάγνωσμα των Knight, Terry and George Stiny. Το εν λόγω ανάγνωσμα μάς δίνει μια διαφορετική προσέγγιση στον τρόπο που κατανοούμε την υπολογιστική, τη δημιουργικότητα και το σχεδιασμό. Η διαδικασία του σχεδιασμού προϋποθέτει σωστή συνεργασία ή μάλλον καλύτερα αλληλοϋποστήριξη μεταξύ υπολογιστικής και δημιουργικότητας. Πρακτικά, το άρθρο μάς καλεί να προσεγγίσουμε την υπολογιστική όχι ως ένα καθαρά ψυχρό τεχνολογικό μέσο, αλλά ως εργαλείο σκέψης, κατανόησης, ερμηνείας και δημιουργίας.

Κλασική και μη κλασική αναπαράσταση ή διαδικασία συχνά αλληλεπικαλύπτονται ως έννοιες. Ωστόσο, είναι σημαντικό να ξεπεραστεί ο αυστηρά λεκτικός τρόπος σκέψης και να αναγνωριστεί η αξία της οπτικής, μη λεκτικής αναπαράστασης και της ανοιχτής δημιουργικής σκέψης. Η συγκεκριμένη θεώρηση για να γίνει καλύτερα κατανοητή, θα αναφερθεί το παράδειγμα της οπτικής ψευδαίσθησης που δημοσιεύτηκε από τον Edward H. Adelson, καθηγητή της επιστήμης της όρασης στο MIT, το 1995. Σε αυτό το παράδειγμα, δίδεται μια εικόνα που περιλαμβάνει μια σκακιέρα με σκουρόχρωμα και ανοιχτόχρωμα τετράγωνα, εν μέρει σκιασμένα από άλλο αντικείμενο (κύλινδρος) που βρίσκεται πάνω στη σκακιέρα. Η οπτική ψευδαίσθηση είναι ότι ένα τετράγωνο της σκακιέρας (περιοχή Α) γίνεται αντιληπτό στο ανθρώπινο μάτι ως σκουρότερο σε σχέση με ένα άλλο τετράγωνο (περιοχή Β). Να σημειωθεί πως η περιοχή Β σκιάζεται περισσότερο από τον κύλινδρο. Το παράδοξο σε αυτή την υπόθεση είναι πως οι δύο περιοχές στο πλαίσιο της δισδιάστατης εικόνας έχουν την ίδια φωτεινότητα, αλλά ο ανθρώπινος εγκέφαλος ερμηνεύει την περιοχή Β ως πιο φωτεινή, επηρεασμένος από το περιβάλλον (αντιθέσεις, σκιά, κύλινδρος).

Η οπτική ψευδαίσθηση εντάσσεται στην κατηγορία μη κλασικού φαινομένου. Μπορεί να ερμηνευτεί με διάφορους τρόπους, ενώ συγχρόνως το αξιοσημείωτο σε αυτή την παραδοχή είναι πως καμία λεκτική περιγραφή δε θα μπορούσε να αναπαραστήσει και να εκφράσει πλήρως όσα περιέχονται στην εικόνα.

Παράλληλα, αξίζει να σημειωθεί πως από το συγκεκριμένο ανάγνωσμα αναδείχτηκαν ορισμένα πολύ βασικά στοιχεία, όπως το ότι υπάρχουν αρκετοί τρόποι για να κάνει κανείς υπολογιστική, το απρόβλεπτο πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ευκαιρία και όχι ως φόβος και τέλος ο σχεδιασμός δεν περιορίζεται σε μαθηματικά και σύμβολα.

Αναφορικά με τη σχέση Αρχιτεκτονικής και γλώσσας μπορεί να λεχθεί πως υπάρχουν κοινά στοιχεία. Τόσο η Αρχιτεκτονική όσο και η γλώσσα λειτουργούν με κανόνες και δικό τους συντακτικό. Η Αρχιτεκτονική συχνά λειτουργεί με μορφολογικούς και τυπολογικούς κανόνες, ενώ συγχρόνως διερευνά και αποκωδικοποιεί. Εξετάζει για παράδειγμα πού και πώς ένα άνοιγμα τοποθετείται σε ένα τοίχο ή πώς μπορεί μια κάτοψη/τοπογραφικό σχέδιο να δημιουργήσει ένα αφήγημα για λόγους χρήσης ή και άλλους. Από την άλλη, η γλώσσα ορίζει τα νοήματα και τις εκφράσεις συνδέοντας σωστά τις λέξεις. Σε αυτό το πλαίσιο, η Αρχιτεκτονική μπορεί να καταστεί σύστημα επικοινωνίας, με την προϋπόθεση φυσικά ότι αρχιτεκτονικά σχέδια θα μεταφραστούν σε γλωσσικά σχήματα. Εξάλλου, ας μη λησμονούμε πως η ύπαρξη συντακτικών κανόνων στην Αρχιτεκτονική κρίνεται αναγκαία για τη διασφάλιση σχεδίων που σέβονται στόχους, νομικά ή άλλου είδους πλαίσια και πληρούν τις προδιαγραφές της περιοχής (Ανάλυση site). Έτσι λοιπόν, προσεγγίζοντας τη λογική των γραμματικών μορφών οι σχεδιαστικές επιλογές πιθανότατα να αποκτήσουν καλύτερη συνοχή συντακτικά.

Η σημασία της ανάλυσης ενός αρχιτεκτονικού σχεδίου/ έργου μέσω γραμματικών είναι και θα συνεχίσει να είναι στο επίκεντρο. Για κάποιους μάλιστα, ίσως ήδη και να αποτελεί αμφιλεγόμενο ζήτημα. Ωστόσο, η εν λόγω ανάλυση πιθανότατα να μπορεί να καταστεί αρωγός στην αποδόμηση της σκέψης και της ιδέας πίσω από το εκάστοτε σχέδιο και να επιτρέψει τη μελλοντική πρόβλεψη σχετικά με την εξέλιξη της περιοχής ή και του ίδιου του σχεδίου ακόμα.

Όλες οι παραπάνω θεωρήσεις δημιουργούν συχνά στον ανθρώπινο νου ένα συνονθύλευμα σκέψεων και ενδοιασμών. Οι θετικές σκέψεις συνοψίζονται στο ότι η υπολογιστική μπορεί να λειτουργήσει συνεργατικά με τη δημιουργικότητα και πως μερικές φορές το απρόβλεπτο είναι αναπόσπαστο κομμάτι της διερευνητικής διαδικασίας και της “σχεδιαστικής περιπέτειας”. Συγχρόνως όμως, δεν πρέπει να λησμονούνται και οι προβληματισμοί που προκύπτουν. Ενδεικτικά, κάποια ερωτήματα μπορεί να είναι: Σε μη κλασικές διαδικασίες μπορεί να ερμηνευτεί σωστά και αντικειμενικά ένα αποτέλεσμα; Πώς ισορροπείται η λογική με το ένστικτο στην εν λόγω περίπτωση; Μπορεί ένα μη κατανοήσιμο αποτέλεσμα να καταστεί αρχιτεκτονικά έγκυρο; Μήπως χάνεται η ανθρώπινη πρόθεση, όταν η διαδικασία δεν μπορεί να εξηγηθεί; Υπάρχει το ενδεχόμενο ο άνθρωπος να δημιουργήσει τα τέλεια υπολογιστικά συστήματα και τελικά να μη γνωρίζει πιθανούς κινδύνους αυτών ή πώς αυτά λειτουργούν;

Συνοψίζοντας, μπορεί να λεχθεί πως ο άνθρωπος έχει κάνει αλματώδη βήματα προόδου στον τεχνολογικό τομέα. Τα βήματα αυτά προήλθαν από συνεχείς διαδικασίες πειραματισμού, έρευνας και βαθιάς κατανόησης. Ίσως λοιπόν το κλειδί στην περαιτέρω ανθρώπινη πορεία είναι η δέουσα σημασία και η προσπάθεια κατανόησης από πλευράς ανθρώπου στα τεχνολογικά μέσα που τον περιβάλλουν.